

Sygn. akt I C 613/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 sierpnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy I Wydział Cywilny
w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Dutkiewicz

Protokolant: stażysta Marta Joachimiak

po rozpoznaniu w dniu 4 sierpnia 2022 r.

w B. na rozprawie

sprawy z powództwa **E. M., J. M.**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

I ustala nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 7 kwietnia 2008 r. zawartej przez powodów E. M. i J. M. z (...) Bankiem S. A. w W., którego następcą prawnym jest pozwany (...) S. A. w W.;

II zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwoty 161 971,10 zł (sto sześćdziesiąt jeden tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt jeden złoty 10/100) i 59 467,18 CHF (pięćdziesiąt dziewięć tysięcy czterysta sześćdziesiąt siedem franków szwajcarskich 18/100) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi co do kwoty 161 971,10 zł (sto sześćdziesiąt jeden tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt jeden złoty 10/100) od dnia 13 października 2020 roku do dnia zapłaty, a co do kwoty 59 467,18 CHF (pięćdziesiąt dziewięć tysięcy czterysta sześćdziesiąt siedem franków szwajcarskich 18/100) od dnia 24 czerwca 2021 roku do dnia zapłaty;

III zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11 834 zł (jedenaście tysięcy osiemset trzydzieści cztery złote) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów procesu.

SSO Agnieszka Dutkiewicz

Sygn. akt I C 613/21

UZASADNIENIE

Powodowie E. M. i J. M. wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na ich rzecz kwoty 161.971,10 zł oraz kwoty 59.467,18 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem świadczeń nienależnych w okresie od 16 maja 2011 r. do dnia 15 lipca 2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi co do kwoty 161.971,10 zł od dnia 13 października 2020 r. do dnia zapłaty i co do kwoty 59.467,18 CHF od dnia następującego po doręczeniu odpisu pozwu pozwanemu do dnia zapłaty oraz o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 7 kwietnia 2008 r.

Ewentualnie w przypadku uznania przez Sąd umowy zawartej przez strony za zgodną z prawem i mogącą obowiązywać w kształcie pozbawionym zapisów abuzywnych powodowie wnieśli o zasądzenie od strony pozwanej na swoją rzecz kwoty 68.021,04 zł oraz kwoty 59.467,18 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z pobraniem środków tytułem spłaty kredytu w zawyżonej wysokości w okresie od 16 maja 2011 r. do dnia 15 lipca 2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

W zakresie kosztów postępowania strona powodowa wniosła o ich zasądzenie na swoją rzecz od pozwanego według norm przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia prawomocności wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu podano, że istotą sporu w niniejszej sprawie stanowi kwestia oceny zgodności z prawem powstałego pomiędzy stronami stosunku prawnego oraz ocena treści postanowień zawartych w § 1 ust. 3A, § 10 ust. 4, § 12 ust. 5 oraz § 15 ust. 4 umowy, a dotyczących wprowadzenia klauzuli indeksującej świadczenia stron dwoma miernikami wartości określanymi dowolnie przez stronę pozwaną, pod kątem ich abuzywności w świetle przepisów prawa, skutku ich abuzywności dla kształtu powstałego pomiędzy stronami stosunku prawnego, w tym również w kontekście oceny jego ewentualnej całkowitej nieważności na skutek ich bezskuteczności, a w konsekwencji określenia wymiaru, w jakim pozwany pozostawać będzie bezpodstawnie wzbogacony kosztem strony powodowej.

W ocenie powodów zawarta między stronami umowa kredytu jest bezwzględnie nieważna w świetle obowiązujących przepisów prawa, a nadto kwestionowane postanowienia stanowią w świetle przepisów prawa postanowienia abuzywne, zmierzające do zaburzenia równowagi kontraktowej na wyłączną korzyść pozwanego, który wykorzystał swoją silniejszą pozycję względem konsumenta oraz jego nieświadomość co do ryzyka związanego z oferowanym produktem. Wskazano, że tym samym należy ocenić kwestionowane postanowienia jako naruszające dobre obyczaje oraz prowadzące do powstania znacznej nierównowagi praw i obowiązków ze szkodą dla konsumenta, a w konsekwencji bezskuteczne. Podkreślono, że bezskuteczność kwestionowanych postanowień będzie z kolei prowadzić do nieważności całej umowy, ponieważ dalsze jej obowiązywanie w kształcie pozbawionym kwestionowanych postanowień nie jest możliwe.

Nadto zaznaczono, że na etapie poprzedzającym zawarcie umowy nie udzielono powodom pełnych, rzetelnych, wyczerpujących i zrozumiałych dla konsumenta informacji dotyczących praw i obowiązków wynikających z umowy, w szczególności o rzeczywistym zakresie ryzyka związanego z indeksacją kredytu kursem (...). Podano, że przed zawarciem umowy powodowie nie mieli możliwości negocjowania z pozwanym warunków umowy, w szczególności w zakresie wyboru sposobu uruchomienia kredytu, jak również sposobu spłaty rat kapitałowo-odsetkowych. Podkreślono przy tym, że w chwili podpisania umowy faktyczna wysokość zobowiązania pozostała niemożliwa do ustalenia, a kwota kredytu oraz wysokość rat spłaty kredytu uzależniona została od mierników wartości nieznanymi stronie powodowej.

Zdaniem powodów nieważność umowy kredytu stanowi konsekwencję przekroczenia granic swobody umów określonej w treści art. 353¹ k.c. poprzez zagwarantowanie sobie przez pozwanego pełnej dowolności w zakresie ustalenia wysokości zobowiązań strony powodowej jako kredytobiorcy, jak również abuzywności kwestionowanych postanowień umownych w zakresie indeksacji świadczeń stron walutą obcą. Nadto podano, że nieważność umowy kredytu wynika z jej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego w świetle treści art. 58 § 2 k.c. Zaznaczono, że na skutek nieważności przedmiotowej umowy całość środków pobranych przez pozwanego od powodów stanowi świadczenie nienależne, którego zwrotu strona powodowa może się domagać na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. Wyjaśniono, że wartość roszczeń należnych powodom od pozwanego z tytułu nieważności umowy stanowi równowartość środków pobranych przez pozwanego w związku z kwestionowaną umową kredytu w okresie 16 maja 2011 r. do dnia 15 lipca 2020 r. tj. kwota 161.971,10 zł oraz kwota 59.467,18 CHF. Nadto powodowie wskazali, że w trybie art. 189 k.c. roszczenie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego kredytu opiera się na fakcie nieważności czynności prawnej.

W odpowiedzi na pozew (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł
o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu stanowiska pozwany bank wskazał, że roszczenia strony powodowej są bezpodstawne co do zasady, a także niewykazane co do wysokości. Strona pozwana w pierwszej kolejności podniosła zarzut przedawnienia roszczeń powodów. Następnie pozwany wskazał, że przy ustalaniu kursu walut kierował się ogólnymi zasadami, które pozwalały mu maksymalnie zbliżyć się do kursu rynkowego. Jednocześnie strona pozwana podała, że zasady te były jawne, a bank realizował zalecenia publikowane w rekomendacjach Komisji Nadzoru Finansowego. Pozwany podniósł, że informacje najistotniejsze z punktu widzenia kredytobiorcy, tj. sposób działania mechanizmu indeksacji przy wyliczeniu salda kredytu oraz wielkości rat kredytu, zostały wprost wskazane i wyraźnie opisane w umowie.

Pozwany podniósł, iż niesłuszny jest zarzut strony powodowej w zakresie abuzywności postanowień umownych. Zaznaczył, że każda z klauzul indeksacyjnych została indywidualnie uzgodniona ze stroną powodowa, gdyż miała ona rzeczywisty wpływ na to, czy klauzule indeksacyjne znajdują się w umowie. Strona pozwana zwróciła uwagę, że sporne zapisy umowne były określone w sposób jednoznaczny, nie kształtowały przy tym praw i obowiązków strony powodowej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz nie naruszały rażąco interesów konsumenta. Dalej pozwany podjął rozważania na temat skutków ewentualnego uznania kwestionowanych klauzul za bezskuteczne.

W dalszym toku procesu strony podtrzymywały swoje dotychczasowe stanowiska.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 7 kwietnia 2008 r. powodowie E. M. i J. M. zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego, tj. z (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w W. (obecnie: (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.) umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...). Powodowie umowę zawarli jako konsumenci. Celem zaciągnięcia kredytu był zakup na rynku wtórnym działki zabudowanej domem jednorodzinny położonej w I. oraz pokrycie części kwoty składki ubezpieczenia kredytu w zakresie poważnego zachorowania oraz pobytu w szpitalu w wyniku choroby i nieszczęśliwego wypadku.

Na podstawie umowy pozwany bank zobowiązał się oddać do dyspozycji powodów kwotę 450.000 zł, która była waloryzowana kursem (...). Zgodnie z § 3A umowy kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 25 marca 2008 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosiła 205.123,52 CHF. Kwota ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu mogła być różna od tej wskazanej w umowie.

Kredyt miał być spłacany w 240 miesięcznych równych ratach kapitałowo-odsetkowych tj. od dnia 7 kwietnia 2008 r. do dnia 15 kwietnia 2028 r.

Splata kredytu miała następować w miesięcznych ratach do 15 dnia każdego miesiąca z zastosowaniem mechanizmu opisanego w § 10 ust. 4 umowy, tj. w walucie polskiej, po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godz. 14:50.

Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej. Wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M dla waluty w której został udzielony kredyt z dnia 28 lutego 2008 r. wynosząca 2,79 % powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę 0,90%.

Wcześniejsza splata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej,

a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującym na dzień i godzinę spłaty (§ 12 ust. 5 umowy).

Integralną część umowy stanowił „Regulamin udzielania kredytu hipotecznego dla osób fizycznych – M.”. Zgodnie z postanowieniami Regulaminu wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określona jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu według kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty.

Oświadczeniem z dnia 29 lutego 2008 r. powodowie wskazali, że zostali poinformowani przez przedstawiciela pozwanego o ponoszeniu ryzyka zmiany kursu waluty oraz zmiany stopy procentowej polegającym na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany spoty procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata kredytu oraz wartość całego zobowiązania.

Dowody: umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) (k. 24-28 akt), Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach M. (k. 29-33 i 90-93 akt), wniosek o udzielenie planów finansowych (k. 78-82 akt), decyzja kredytowa (k. 83-84 akt), oświadczenie powodów (k. 76-77 akt)

Powodowie szukali oferty kredytu na zakup domu jednorodzinnego. Informowano ich, że nie mają zdolności kredytowej w złotych. W ofercie pozwanego znajdował się kredyt w walucie (...) i taki kredyt powodom polecano jako bezpieczny. Zapewniano, że kurs franka szwajcarskiego jest stabilny i podlega minimalnym wahaniami. Następnie powodowie podjęli decyzję o zawarciu umowy kredytu waloryzowanej w walucie obcej (...).

Umowa zawarta została przez strony z wykorzystaniem przedłożonego przez Bank wzorca umownego, bez możliwości negocjacji jej treści. Powodom nie wytłumaczono mechanizmu indeksacji kredytu. Swoboda wyboru powodów ograniczała się jedynie do możliwości jej zawarcia bądź odmowy zawarcia na warunkach przedstawionych jednostronnie przez pozwanego Bank.

Powodowie zawarli także w 2006 r. umowę kredytu w walucie polskiej na cele firmowe w kwocie 164.000 zł, który został w 2008 r. przewalutowany na franka szwajcarskiego.

Dowody: umowa nr (...)/2008o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) (k. 24-28 akt), zeznania powodów (k. 177-180 akt), zaświadczenie dotyczące umowy nr (...) (k. 38-40 akt)

Powodowie w ramach wykonywania umowy nr (...) wpłacili na rzecz pozwanego w okresie od 16 maja 2011 r. do 15 lipca 2020 r. kwoty 161 971,10 zł i 59 467,18 CHF.

Dowód: zaświadczenie o dokonanych spłatach w ramach umowy nr (...) (k. 192-196 akt)

Pismem z dnia 30 września 2020 r. powodowie złożyli pozwanemu reklamację w zakresie umowy nr (...) w związku z jej nieważnością.

W odpowiedzi pozwany bank pismem z dnia 12 października 2020 r. wskazał, iż rozpatrzył reklamację powodów negatywnie.

Dowody: reklamacja z dnia 30 września 2020 r. (k. 41-43 akt), pismo z dnia 12 października 2020 r (k. 44-46 akt)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie w/w dokumentów złożonych przez strony w toku postępowania, jak również na podstawie przesłuchania powodów.

Sąd uznał za wiarygodne oraz przydatne dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy dokumenty zebrane w aktach sprawy, albowiem zostały one sporządzone we właściwej formie, przewidzianej dla danego typu dokumentów. Ponadto autentyczność tych dokumentów nie budziła wątpliwości Sądu ani stron postępowania.

Sąd za nieprzydatny dla ustalenia stanu faktycznego uznał dowód w postaci zaświadczenia o dokonanych spłatach znajdującego się na kartach 38-40 akt, gdyż dotyczyło one innej umowy kredytowej zawartej przez powodów z pozwanym, tj. umowy nr (...) na kwotę 164.000 zł.

Za wiarygodne Sąd uznał przesłuchanie powodów na okoliczności związane z zawarciem umowy. Powodowie przedstawili okoliczności, w których zaproponowano im zawarcie umowy kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem (...). Jako konsumenci, a zatem słabsza strona obrotu gospodarczego polegali na zaufaniu wobec banku, który zapewniał ich o korzystności wyboru kredytu waloryzowanego do waluty (...), jak również o stabilności kursu franka szwajcarskiego.

Sąd, nie kwestionując ich autentyczności i prawdziwości, uznał dowody z dokumentów złożonych do akt sprawy, a nieujawnionych w stanie faktycznym, za nieprzydatne dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie miały one żadnego znaczenia procesowego z punktu widzenia analizy spornej umowy kredytu oraz oceny czy jest ona zgodna z prawem i czy zawiera klauzule niedozwolone, podobnie jak inne dowody przedłożone do akt sprawy nieujawnione w stanie faktycznym. Powołane dokumenty zawierały treści oderwane od konkretnej umowy, która jest przedmiotem sporu. W ocenie Sądu zaoferowane przez pozwanego dowody wskazują na istnienie różnych ocen prawnych kredytów, jak i na szerokie tło ekonomiczne kredytów oraz kredytów indeksowanych. Wskazać jednak należy, że przeprowadzenie prawnej oceny umowy zastrzeżone jest dla Sądu.

Za nieprzydatny Sąd uznał przeprowadzony dowód z zeznań świadka M. P.. Świadek ten nie posiadał żadnej wiedzy na temat okoliczności zawarcia przedmiotowej umowy.

Na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd pominął także dowód z opinii biegłego jako nieistotny dla rozstrzygnięcia, gdyż wysokość pobranych od powodów rat wynikała wprost z zaświadczenia banku, natomiast przeprowadzenie tego dowodu na okoliczność wysokości żądania ewentualnego stała się bezprzedmiotowa z uwag na uznanie przez Sąd umowy za nieważną w całości.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Powodowie domagali się zasądzenia od pozwanego na ich rzecz kwoty 161.971,10 zł oraz kwoty 59.467,18 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem świadczeń nienależnych w okresie od 16 maja 2011 r. do dnia 15 lipca 2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi co do kwoty 161.971,10 zł od dnia 13 października 2020 r. do dnia zapłaty i co do kwoty 59467,18 CHF od dnia następującego po doręczeniu odpisu pozwu pozwanemu do dnia zapłaty oraz ustalenia nieistnienia stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 7 kwietnia 2008 r.

W sprawie bezsporne było, że w dniu 7 kwietnia 2008 r. powodowie E. M. i J. M. zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego, tj. z (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w W. (obecnie: (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.) umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...). Powodowie umowę zawarli jako konsumenci. Celem zaciągnięcia kredytu był zakup na rynku wtórnym działki zabudowanej domem jednorodzinny położonej w I. oraz pokrycie części kwoty składki ubezpieczenia kredytu w zakresie poważnego zachorowania oraz pobytu w szpitalu w wyniku choroby i nieszczęśliwego wypadku. Na podstawie umowy pozwany bank zobowiązał się oddać do dyspozycji powodów kwotę 450.000 zł, która była waloryzowana kursem (...). Zgodnie z § 3A umowy kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 25 marca 2008 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosiła 205.123,52 CHF. Kwota ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu mogła być różna od tej wskazanej w

umowie. Kredyt miał być spłacany w 240 miesięcznych równych ratach kapitałowo-odsetkowych tj. od dnia 7 kwietnia 2008 r. do dnia 15 kwietnia 2028 r. Spłata kredytu miała następować w miesięcznych ratach do 15 dnia każdego miesiąca z zastosowaniem mechanizmu opisanego w § 10 ust. 4 umowy, tj. w walucie polskiej, po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godz. 14:50. Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej. Wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M dla waluty, w której został udzielony kredyt z dnia 28 lutego 2008 r., wynosząca 2.79 % powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę 0,90%.

Sąd ustalił także, że umowa zawarta została przez strony z wykorzystaniem przedłożonego przez Bank wzorca umownego, bez możliwości negocjacji jej treści. Swoboda wyboru powodów ograniczała się jedynie do możliwości jej zawarcia bądź odmowy zawarcia na warunkach przedstawionych jednostronnie przez pozwanego Bank. Pozwany nie dopełnił spoczywających na nim obowiązków informacyjnych względem powodów. W oczywisty sposób nie spełniają obowiązków informacyjnych oświadczenia powodów o świadomości ryzyka zmiany kursu i zmiany stopy procentowej. Strona pozwana nie przedstawiła sądowi żadnego wartościowego materiału dowodowego, który wskazywałby na to, że przekazała powodom istotne informacje, które pozwalałyby im ocenić rzeczywisty poziom ryzyka związanego z kredytem indeksowanym do franka szwajcarskiego, w tym także oszacować rzeczywisty całkowity koszt tego kredytu. Bank nie udzielił informacji, które umożliwiłyby powodom rozeznanie się co do tego, jak duże jest ryzyko wzrostu kursu (...) w relacji do PLN, uwzględniając przy tym wieloletni okres związania stron umową kredytu.

Sąd zważył, że zgodnie z przepisem art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Przesłanką dopuszczalności powództwa o ustalenie jest więc w pierwszej kolejności posiadanie interesu prawnego w wytoczeniu takiego powództwa. Interes prawny w szczególności istnieje wówczas gdy dokonanie ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest niezbędne do usunięcia stanu niepewności w tej kwestii a więc w sytuacji gdy np. sporne jest między stronami, tak jak miało to miejsce w niniejszej sprawie, czy zawarta przez nie umowa jest ważna. Co do zasady przyjmuje się również, że strona nie posiada interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, gdy może wystąpić z dalej idącym roszczeniem np. o zapłatę.

W przedmiotowej sprawie powodowie połączyli w jednym pozwie żądanie stwierdzenia nieważności umowy z żądaniem zapłaty kwoty odpowiadającej dotychczas spełnionych przez nich w związku z jej wykonywaniem świadczeń. Przesłanką uznania za uzasadnione żądania zapłaty jest niewątpliwie ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu, jednak w ocenie Sądu w realiach niniejszej sprawy nie pozbawia to powodów interesu prawnego do uzyskania odrębnego stwierdzenia nieważności umowy. Umowa stron wiązała strony jeszcze do 2028 r. Roszczenie o zapłatę dotyczy natomiast wyłącznie dotychczas dokonanych przez powodów wpłat na rzecz pozwanego. Dokonanie ustalenia co do ważności umowy stron, a w konsekwencji stwierdzenia jej nieważności usunie więc stan niepewności co do sytuacji prawnej stron w przyszłości. W tej sytuacji w ocenie Sądu powodowie posiadają interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku prawnego przedmiotowej umowy.

Oceniając zasadność żądania ustalenia nieważności umowy stron Sąd badał czy umowa ta odpowiada istocie umowy kredytowej, czy w chwili jej zawarcia zawierała klauzule abuzywne naruszające równowagę interesów stron oraz czy nie naruszała zasad współżycia społecznego w zakresie uczciwości w obrocie gospodarczym. Powodowie wskazywali klauzule umowne, które w ich ocenie mają charakter abuzywny, m.in. § 1 ust. 3A oraz § 10 ust. 4 umowy kredytu. Zaznaczyć należy, że w rzeczywistości mogą one zostać uznane za niedozwolone, ponieważ dają pozwanemu możliwość narzucenia sposobu ustalania wysokości kwoty przy wypłacie kredytu oraz podlegającej zwrotowi, a w konsekwencji również wysokości rat i odsetek, a więc głównych świadczeń kredytobiorcy. Co więcej, umowa nie zawiera przy tym żadnych mechanizmów ochronnych względem konsumenta, które pozwoliłyby rozłożyć ryzyko znaczącej aprecjacji waluty indeksacji na obie strony stosunku umownego, obarczając nim wyłącznie kredytobiorcę. Na podstawie art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Natomiast art.

385¹ § 1 k.c. opisuje niedozwolone postanowienia umowne i na jego podstawie postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zgodnie z definicją zawartą w art. 385¹ § 3 k.c. niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta i właśnie z takimi okolicznościami mamy do czynienia w niniejszej sprawie.

Klauzule dotyczące mechanizmu indeksacji przy wypłacie i spłacie kredytu mogą uchodzić za niedozwolone, albowiem przyznają wyłącznie bankowi prawo do dowolnego przerzucania odpowiedzialności za ryzyko związane z wzrostem kursu waluty na powodów. Takie klauzule już od dawna wskazywane są jako abuzywne z uwagi na nieokreślony i nieobiektywny miernik, podług którego następuje ostatecznie określenie wysokości zobowiązania kredytobiorcy, które jest niemożliwe do przewidzenia i obliczenia w chwili zawarcia umowy (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2018 r., I CSK 628/17).

W ocenie Sądu nie ma znaczenia dla dokonywanej oceny to, w jaki sposób bank rzeczywiście ustalał kurs w trakcie wykonywania umowy i jaka była relacja kursu banku do kursu rynkowego, bowiem nie są to okoliczności istotne na gruncie art. 385² k.c. oraz oceny możliwego naruszenia interesów konsumenta. Zwrócić należy natomiast uwagę na fakt, że postanowienia umowy dawały przedsiębiorcy nieograniczoną swobodę w wyznaczaniu kursu waluty, a co za tym idzie również wysokości zobowiązań konsumenta. Zaznaczyć należy bowiem, że pozwany jest profesjonalistą i prowadzi działalność gospodarczą w zakresie czynności bankowych. Natomiast powodowie, jako osoby fizyczne zawarły umowę niezwiązaną bezpośrednio

z ich działalnością gospodarczą lub zawodową, w związku z tym bez wątpienia w niniejszej sprawie posiadają status konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. W samej umowie wskazano także, że kredyt jest przeznaczony na zakup na rynku wtórnym działki zabudowanej domem jednorodzinny położonej w I. oraz pokrycie części kwoty składki ubezpieczenia kredytu w zakresie poważnego zachorowania oraz pobytu w szpitalu w wyniku choroby i nieszczęśliwego wypadku. Okoliczności te potwierdzili powodowie w swoich zeznaniach.

Sąd zważył, że abuzywność zapisów umowy powinno się badać na moment dokonywania czynności prawnej przez konsumenta z przedsiębiorcą. Z związku z powyższym, wprowadzenie tzw. ustawy antyspredowej z dnia 26 sierpnia 2011 r. nie miało znaczenia w niniejszej sprawie. Nie mogą być brane pod uwagę zmiany w ustawodawstwie wprowadzane po zawarciu umowy oraz sposób wykonywania umowy przez przedsiębiorcę, w szczególności zmiany w treści stosunku prawnego, który z powodu jego ukształtowania a priori jest nieważny od samego początku.

Na podstawie art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Zatem kredytobiorca jest zobowiązany do zwrotu określonej kwoty środków pieniężnych, którą jest kwota kapitału mu udostępnionego i przez niego wykorzystanego. Bank nie może więc żądać zwrotu większej kwoty aniżeli ściśle określonej i oddanej do dyspozycji klienta. Natomiast Sąd zwrócił uwagę na fakt, że kwota, którą powodowie mieli zwrócić pozwanemu nie została dostatecznie i ściśle w umowie określona, nie odpowiada ona nominalnie kwocie wykorzystanego kredytu i nie są określone w sposób obiektywny zasady jej ustalenia. Jeżeli umowa zawiera jakiegokolwiek zapisy, które dopuszczają dowolną waloryzację, to jest ona niezgodna z przepisami art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 358¹ § 2 i 5 k.c., ponieważ rażąco narusza interesy konsumenta.

Nieprecyzyjne i dowolne odwołanie się do bliżej nieznannej tabeli kursów sporządzonej na wewnętrzne potrzeby przez bank narusza wskazany przepis. Szczególnie istotne jest to, że strona powodowa nie wiedziała i nie mogła wiedzieć według jakiego kursu ostatecznie zostanie przeliczona jej rata,

z każdym kolejnym miesiącem powodowie nie wiedzieli więc w praktyce ile wynosi rata, którą zobowiązani są uiszczać. Naruszenie więc przez bank art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe jest oczywiste.

W myśl art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy Prawo bankowe, umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności - w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska - szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Odwołanie się do tabeli kursów sporządzanej na wewnętrzne potrzeby banku jest nieprecyzyjne, w związku z czym narusza wskazany przepis. Ze względu na wyeliminowanie abuzywnych klauzul waloryzacyjnych z umowy, sprzeczność umowy z przepisem art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy Prawo bankowe tylko się pogłębia, albowiem brak jest wówczas jakiegokolwiek obiektywnego miernika według którego można przeliczyć kurs walut. Powoduje to w efekcie nieważność całej umowy kredytowej – zgodnie z treścią art. 58 k.c. Konsekwencją powyższego jest, to, że strony są obowiązane zwrócić sobie wzajemnie to, co już świadczyły na rzecz drugiej strony. Powodowie są tego świadomi, podobnie jak innych ewentualnych konsekwencji ustalenia nieważności umowy, co oświadczyli podczas rozprawy w dniu 20 czerwca 2022 r. (k. 178 akt).

Dodać ponadto trzeba, że umowę należy ocenić jako sprzeczną z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami także i z tej przyczyny, że nawet, gdyby za rzeczywistą przyczynę wytoczenia powództwa uznać nie tyle skutki tzw. spreadu, co sam fakt znacznego wzrostu kursu franka szwajcarskiego to w dniu zawarcia umowy powodowie obejmowali swoją świadomością możliwość kilkuprocentowej zwwyżki i jej skutki. Taka świadomość ryzyka nie obejmuje, w ocenie Sądu, świadomego ryzyka uwolnienia kursu waluty przez kraj emisji i w efekcie zwwyżki kursu o 100%. To na pracownikach banku, jako profesjonalistach, spoczywał obowiązek wyczerpującego wyjaśnienia konsumentowi skutków takich zdarzeń, istoty gwarantowania waluty przez kraj emisji i możliwych skutków jej uwolnienia, w celu uzyskania pełnego obrazu ryzyka i możliwości jego rozważenia. W oczywisty sposób obowiązek informacyjny nie został spełniony poprzez podpisanie przez powodów oświadczeń o ponoszonym ryzyku kursowym i zmiennej stopie procentowej. Ponadto, o sprzeczności umowy z zasadami współżycia społecznego, w powiązaniu z powyższymi rozważaniami, świadczy także fakt, że w przypadku tak znacznego, niemożliwego do przewidzenia wzrostu kursu waluty, cały ciężar tego zdarzenia został przerzucony na kredytobiorcę. Bank natomiast, który udzielił powodom kredytu, następnie pozyskiwał do swojej dyspozycji z tytułu rat środki znacznie wyższe, niż zaangażował, w związku z niemal podwojonym kursem franka szwajcarskiego – tak dalece niewspółmierne do środków wydatkowanych i rozsądnych zysków, że skutek ten czyni ważność umowy niemożliwą do obrony.

W niniejszej umowie kredytu pozwany zawarł klauzule abuzywne. Pozwany już na etapie konstruowania wzorca umowy naruszył dobre obyczaje. Miał on pełną dowolność kształtowania wzorca umowy i mógł zawrzeć w nim mechanizm ustalania kursu waluty korzystny dla konsumenta, albo przynajmniej obiektywny i sprawiedliwy. Taki, aby konsument mógł zweryfikować realną wartość kredytu i przede wszystkim rat, które będzie musiał zapłacić. Niewątpliwie pomogłoby to uzyskać powodom pełny obraz ryzyka w przypadku zawarcia umowy kredytu w walucie obcej.

Z uwagi na uznanie przez Sąd abuzywności klauzul waloryzacyjnych, konieczne stało się dokonanie analizy ewentualnych skutków prawnych, do których prowadziłoby wyeliminowanie ich z umowy stron. Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 zd. pierwsze k.c., postanowienia te nie wiązałyby powodów i to od momentu zawarcia umowy kredytowej. Powyższe rozstrzygnięcie powoduje, że postanowienia te stają się bezskuteczne wobec powodów, lecz jednocześnie powoduje to powstanie pewnego rodzaju „luki” w stosunku prawnym. W związku z tym powstaje problem możliwości uzupełnienia umowy innymi postanowieniami. Z bogatego dorobku orzeczniczego (...) wynika, że nic nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd krajowy zastąpił nieuczciwe postanowienie umowne przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym (por. m.in. wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 r., sygn. akt C-26/13). Jednakże w orzecznictwie sądów krajowych wielokrotnie potwierdzano, że w polskim porządku prawnym nie istnieją przepisy o charakterze dyspozytywnym, którymi można by w ten sposób „zapełnić” niejako powstałe braki w umowie. W ocenie

Sądu utrzymanie umowy w pozostałym zakresie (tzw. „odfrankowanie” kredytu) również nie jest możliwe, albowiem uczyniłoby to umowę niemożliwą do wykonania. Na marginesie wskazać należy, że zgodnie z wyrokiem (...) z dnia 3 października 2019 r. (w sprawie C-260-18), sąd krajowy nie jest również władny uzupełniać powstałej wobec uznania za bezskuteczne niektórych z postanowień umowy luki poprzez odwołanie się do kursu średniego NBP.

Mając powyższe na względzie Sąd na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 385¹ k.c. i art. 58 § 1 i 2 k.c. ustalił nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 7 kwietnia 2008 r. (pkt I sentencji wyroku).

Sąd uznał, że żądanie główne o zapłatę jest zasadne w całości, tj. co do kwot 161 971,10 zł i 59 467,18 CHF tytułem zwrotu świadczeń uiszczonych przez powodów w związku z nieważnością umowy kredytu. Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową, ten obowiązany jest do jej zwrotu. W niniejszej sytuacji zasadność roszczenia głównego Sąd rozważył w oparciu o przepis art. 409 k.c., zgodnie z którym obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub używając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Najbardziej kluczową kwestią jest wykładnia sformułowania „zużył” lub „utracił” w taki sposób, że nie jest już wzbogacony. Wykładnia językowa nie prowadzi do wystarczającego rezultatu. Nakazuje bowiem jedynie badać stan wzbogacenia strony, która uzyskała korzyść majątkową. Nie można natomiast jednoznacznie stwierdzić, czy roszczenia stron należy rozpatrywać zupełnie od siebie niezależnie, czy też świadczenie wzajemne należy brać pod uwagę jako element stanu majątkowego strony wpływający na wysokość wzbogacenia. W doktrynie problem ten dostrzegany był jako spór pomiędzy zwolennikami tzw. teorii dwóch kondykcji i tzw. teorii salda. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. (sygn. III CZP 6/21), należy rozpatrzyć ten aspekt wedle teorii dwóch kondykcji.

W związku z tym, w przypadku następczej nieważności umowy, po obu jej stronach występują dwa niezależne od siebie roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Z takim przypadkiem mamy do czynienia w niniejszej sprawie, dlatego Sąd przyjął za słuszny wskazany pogląd SN. Konsekwencją powyższego było uwzględnienie roszczenia głównego o zapłatę, w kwocie wynikającej z zaświadczeń o dokonanych spłatach w ramach umowy nr (...).

W tym miejscu Sąd pragnie zwrócić uwagę, że roszczenie powodów o zwrot świadczeń spełnionych na rzecz pozwanego nie przedawniło się. Na podstawie art. 118 zd. pierwsze k.c., jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata. W doktrynie dominuje stanowisko, że kredyt spłacany w ratach jest w istocie świadczeniem jednorazowym, a nie okresowym, bowiem stanowi jedną całość. Żądania powodów o zapłatę opierały się na żądaniu zwrotu świadczenia nienależnego, czyli art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Zgodnie z przepisami intertemporalnymi- art. 5 ust. 3 ustawy o zmianie ustawy Kodeks cywilny i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 1104) do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia są określone w art. 118 i art. 125 § 1 ustawy zmienianej w art. 1, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym. W związku z tym, w niniejszej sprawie liczy się 10-letni termin przedawnienia. Ponadto w oparciu o stanowisko (...) wyrażone w wyroku z dnia 22 kwietnia 2021 r. (sygn. C-485/19) bieg przedawnienia roszczeń z tytułu zawartych w umowie klauzul niedozwolonych biegnie od momentu powzięcia wiedzy o nich. Co do tej kwestii wypowiedział się także Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 maja 2021 r., której została nadana moc zasady prawnej. Wskazano w niej, iż kierując się dotychczasowym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, należy uznać, że bieg terminu przedawnienia roszczeń restytucyjnych konsumenta nie może się rozpocząć zanim dowiedział się on lub, rozsądnie rzecz ujmując, powinien dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia. Należy bowiem uznać, że dopiero wówczas mógł wezwać przedsiębiorcę do zwrotu świadczenia (por. art. 455 k.c.), tj. podjąć czynność, o której mowa w art. 120 § 1 k.c. Powodowie pismem z dnia 30 września 2020 r. złożyli pozwanemu reklamację dotyczącą przedmiotowej umowy oraz wezwali pozwanego do zapłaty określonej kwoty tytułem nienależnych świadczeń z uwagi na nieważność umowy stron, zatem należy uznać, iż najpóźniej od tego momentu powzięli wiedzę o istnieniu klauzul abuzywnych w umowie, którą zawarli z pozwanym.

W konsekwencji należy stwierdzić, że obowiązujący powodów 10-letni okres przedawnienia w dniu wniesienia pozwu nie upłynął.

Mając powyższe okoliczności na względzie w punkcie II sentencji wyroku, Sąd na podstawie art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. i art. 58 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwoty 161 971,10 zł i 59 467,18 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi co do kwoty 161 971,10 zł od dnia 13 października 2020 roku do dnia zapłaty, a co do kwoty 59 467,18 CHF od dnia 24 czerwca 2021 roku do dnia zapłaty. Sąd zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie zgodnie z żądaniem pozwu na podstawie art. 481 k.c.

O kosztach procesu orzeczono w punkcie III sentencji wyroku z uwzględnieniem wyniku sprawy, którą pozwany przegrał w całości. Zgodnie z treścią art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca zobowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Na koszty procesu, które ponieśli powodowie składają się: opłata od pozwu – 1 000 zł, koszty zastępstwa procesowego – 10 800 zł oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa – 34 zł. Z tego tytułu zasądzono od pozwanego na rzecz powoda kwotę 11 834 zł (1000 zł + 10 800 zł + 34 zł). Wysokość przyznanych powodowi kosztów zastępstwa procesowego Sąd ustalił na podstawie § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. Nr 1804 ze zm.). Wskazać należy, że wniosek strony powodowej o przyznanie kosztów zastępstwa w podwójnej wysokości nie zasługiwał na uwzględnienie, gdyż wkład pracy radcy prawnego w przyczynienie się do wyjaśnienia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, jak również do wyjaśnienia i rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych budzących wątpliwości w orzecznictwie i doktrynie nie uzasadniał zasądzenia kosztów w podwójnej wysokości, a zasądzona stawka w pełni uwzględniała jego udział w sprawie.

SSO Agnieszka Dutkiewicz

Z:

1. O..
2. Odpisy wyroku z uzasadnieniem dor. pełnomocnikowi powodów przez Portal;
3. Sprawdzić po nr R datę nadania w urzędzie pocztowym wniosku pozwanego o uzasadnienie wyroku, sporządzić notatkę urzędową lub wydruk i **o ile wniosek był nadany w terminie do 11.08.2022 r. włącznie** dor. pełnomocnikowi pozwanego przez Portal odpis wyroku z uzasadnieniem;
4. K.. 14 dni